

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 2023-18
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Благодарного Андрія Миколайовича на дисертаційну роботу Мирошнікової Анастасії Євгеніївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081«Право»

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Реалізація антикорупційних заходів не може здійснюватись без адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів та норм ЄС, у тому числі й з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я. Зокрема, у Антикорупційній стратегії України на 2021–2025 рр., у Антикорупційній програмі МОЗ України на 2018–2020 рр. виокремлено саме контроль за конфліктом інтересів у сфері охорони здоров'я як один із пріоритетів антикорупційної політики.

Актуальність згаданої наукової проблематики полягає також у низці невирішених завдань, зокрема у формулюванні на новому науково-практичному рівні категорії «конфлікт інтересів у сфері охорони здоров'я», поділу їх на види, удосконаленні алгоритму дій при виникненні конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, з'ясуванню елементів механізму адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, потребі у підвищенні дієвості адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я. Крім того, у сучасних умовах реформування охорони здоров'я актуальним є забезпечення пріоритету дотримання публічних інтересів у

діяльності посадових осіб охорони здоров'я перед їх приватними інтересами, що виступає одним з основних показників розвиненого суспільства й держави.

Як слушно зауважує авторка, конфлікт інтересів у сфері охорони здоров'я слід розглядати як фактор корупції в галузі охорони здоров'я. Неврегульований конфлікт інтересів у сфері охорони здоров'я є чинником, який може здійснювати детермінуючий вплив на корупцію, а породжуючи її конкретні прояви у сфері охорони здоров'я, призвести до правопорушень, пов'язаних з корупцією. Фактично дисертантка вказує на те, що конфлікт інтересів у сфері охорони здоров'я відіграє велику роль у більш глобальній проблемі протидії корупції у сфері охорони здоров'я.

Саме тому обрана тема дисертаційного дослідження Мирошнікової Анастасії Євгеніївни є актуальною, своєчасною, а результати наукових пошуків авторки мають як науковий, так і практичний характер.

На сьогодні дисертаційне дослідження здобувачки є першою в сучасній адміністративній правовій науці спробою вирішення на доктринальному рівні проблем визначення теоретичних та практичних засад запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я в межах його адміністративно-правового забезпечення.

Зі змісту дисертації вбачається, що її основоположною базою є праці із загальної проблематики адміністративного права, а також дослідження науковців із теорії держави та права, конфліктології, психології, медичного права та ін.

При цьому досліджуване авторкою питання має багатоаспектний характер і потребує виокремлення у рамках низки важливих питань. Зокрема, це стосується потреби окреслити правову природу запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, елементи механізму адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, їх категоріальний апарат, розкрити

перспективи удосконалення такого механізму у сфері охорони здоров'я із врахуванням зарубіжного досвіду, у тому числі практики окремих країн ЄС.

З огляду на вищевикладене, а також зважаючи на відсутність комплексних монографічних наукових праць із досліджуваної проблематики в науці адміністративного права, необхідність реформування чинного антикорупційного законодавства про запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я та активізацію законопроектної роботи, тема дисертаційного дослідження Мирошнікової А. Є. є актуальною та своєчасною.

Обґрунтованість одержаних результатів, їх достовірність та наукова новизна. Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані і достовірні. Методологічною основою дослідження здобувачки є сукупність методів, способів і прийомів наукового пізнання.

Комплексність дослідження забезпечується системним підходом, що дає можливість розглядати й аналізувати проблеми в єдності їх змісту, природи й юридичної форми, а також провести системну наукову розробку адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я. Серед інших, у дисертації використані такі методи: формально-догматичний, системний, семантичний, гносеологічний та аксіологічний, соціологічний, порівняльно-правовий, статистичний, системно-структурний аналіз, історико-правовий метод.

Інформаційні основи дослідження становлять Конституція України, закони й постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, наказ МОЗ України, інші нормативні акти центральних органів виконавчої влади, узагальнення практики діяльності антикорупційних органів, наукові праці з філософії права, державного управління, публічного адміністрування, теорії держави і права,

конституційного, трудового, адміністративного, міжнародного права, а також юридична публіцистика.

Використовувалося у дисертації чинне й раніше діюче законодавство України, а також адміністративне законодавство зарубіжних країн із питань правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані: акумульовані відповідними структурними підрозділами, вітчизняними й міжнародними організаціями; публікації в періодичних виданнях, а також енциклопедична й довідкова література. Здійснено аналіз судової практики з порушення законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що представлена робота є одним із перших у науці адміністративного права комплексним дослідженням, присвяченим виявленню особливостей адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я і встановленню напрямів його удосконалення із врахуванням зарубіжного досвіду, зокрема, практики окремих країн ЄС. У результаті дослідження сформульовано та обґрунтовано низку концептуальних положень, що відрізняються науковою новизною і мають важливе теоретичне та практичне значення. Оцінюючи наукову новизну основних положень, висновків та рекомендацій, слід відзначити, що у роботі порушені раніше недостатньо розроблені наукові та практичні завдання, розв'язанням яких дозволило здобувачці отримати якісні результати теоретико-прикладного характеру.

На схвалення насамперед заслуговують такі положення наукової новизни, що виносяться на захист, як виокремлення п'яти історичних етапів генезису адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, та акцентування уваги здобувачки саме на

сучасному періоді розвитку законодавства з цієї проблематики, який значно вплинув на розвиток і гармонізацію законодавства України з нормами та стандартами ЄС, формування системи публічних антикорупційних інституцій у сфері охорони здоров'я, зобов'язаних їх реалізовувати.

Так, авторка виділила такі етапи еволюції законодавства у досліджуваній сфері, а саме: 1991–1999 рр. – початкового формування адміністративного законодавства із досліджуваних питань, що характеризується відсутністю як визначення його поняття, так і законодавчого забезпечення; 2000–2010. рр. – період закладення підґрунтя для запровадження окремих адміністративно-правових заходів у цій сфері (ратифікація основних міжнародних нормативно-правових документів, що надало поштовх до запровадження таких заходів); 2011–2013 рр. – виділення конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я як самостійного заходу запобігання корупції, як на законодавчому так і підзаконному рівні, встановлена форма заяви про конфлікт інтересів і вказано на їх види, а саме: (1) особистий матеріальний інтерес; (2) неособистий матеріальний інтерес; (3) нематеріальний інтерес; (4) сімейний інтерес; 2014–2017 рр. – етап оновлення антикорупційного законодавства, змісту конфлікту інтересів, виділення його видів (реального та потенційного), способів його врегулювання; з 2018 р. – формування сучасної системи адміністративно-правових заходів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, системи їх суб'єктів, адміністративної відповідальності за правопорушення у цій царині.

Заслуговує на позитивну оцінку виділення критеріїв класифікації суб'єктів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, залежно від: 1) повноважень і компетенції (а) загальні; б) галузеві; в) судові; г) спеціальні; д) безпосередні; ж) індивідуальні; з) суб'єкти, які сприяють запобіганню й врегулюванню конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я); 2) складу (а) одноосібні; б) колегіальні); 3) обсягу повноважень; 4) адміністративно-правового статусу.

Зміст та оформлення дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Перший розділ «Правова природа запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» містить три підрозділи, присвячені дослідженню наукових підходів з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, розкриттю етапів становлення та розвитку законодавства у цій сфері, з'ясуванню сутності основних категорій запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я в межах його адміністративно-правового забезпечення, змісту та критеріїв класифікації його принципів залежно від їх розподілу на загальні та спеціальні.

Встановлено авторську дефініцію поняття «конфлікт інтересів у сфері охорони здоров'я», розкрито його види (потенційний і реальний), виявлено його складові та ознаки, виходячи зі специфіки правового статусу суб'єктів конфлікту інтересів, обсягу і видів їх повноважень, порядку його врегулювання; виокремлено юридичну конструкцію «запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» й виділено його компоненти (запобігання, інформування, утримання від дій чи рішень та врегулювання).

Другий розділ дисертації «Механізм адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» присвячено характеристиці, з'ясуванню його поняття та елементів, розкриттю системи суб'єктів, їх повноважень, розподілу на групи засобів та видів заходів, з'ясуванню підстав адміністративної відповідальності у цій сфері. Встановлено, що основа предмета досліджуваного механізму адміністративно-правового забезпечення передбачає управлінську складову, яка має публічний характер та охоплює сферу публічного адміністрування. До елементів досліджуваного адміністративно-правового забезпечення слід віднести:

адміністративно-правові норми, адміністративно-правові відносини, об'єкт і суб'єктів, заходи й засоби (способи), форми та методи тощо.

Здійснено поділ форм запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я на такі дві групи як правові та неправові. Доведено, що до правових форм слід віднести такі: видання нормативних актів, видання індивідуальних актів, укладання адміністративних договорів, здійснення юридично значимих дій. Доведено, що серед неправових форм слід розрізняти проведення організаційних заходів та здійснення матеріально-технічних операцій. Виділено залежно від характеру впливу такі методи запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я: методи прямого впливу (адміністративні) й непрямого впливу (економічні) та з'ясовано, що превалюють адміністративні методи. Проведено аналіз судової практики за ст. 172-7 КУпАП у сфері охорони здоров'я.

У цьому розділі розкрито підстави застосування адміністративно-правових засобів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, визначено їх поняття та удосконалено систематизацію їх видів; з'ясовано умови встановлення обмежень, заборон та вимог для посадових чи службових осіб у сфері охорони здоров'я в умовах конфлікту інтересів (одержання подарунків, спільної роботи близьких осіб, сумісництва і суміщення з іншими видами діяльності (наведено «типові» варіанти вирішення конфлікту інтересів у випадку «лікар за сумісництвом» та «медична практика на підставі ліцензії»), обмеження для осіб, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я, обмеження у зв'язку з наявністю у таких осіб підприємств чи корпоративних прав) та охарактеризовано варіанти заходів їх врегулювання.

Встановлено, що обмеження щодо сумісництва і суміщення з іншими видами діяльності посадових осіб у сфері охорони здоров'я можуть

передбачатися: (1) законодавством, (2) колективним договором або (3) угодою сторін. Визначено обов'язки, що покладені на осіб, які мають службові й представницькі повноваження у сфері охорони здоров'я, вказані їх форми.

Наведено типові обставини та ситуації, що свідчать про наявність приватного інтересу чи зумовлюють його виникнення у посадових осіб сфери охорони здоров'я, а саме: сімейні й родинні стосунки, реалізація службових/представницьких повноважень стосовно себе; отримання подарунка, сумісництво, засновництво/керівництво підприємством, договірні відносини, службові стосунки, службова діяльність.

Здобувачкою зроблено висновок, що під час вирішення питання щодо наявності приватного інтересу осіб, які виконують свої службові чи представницькі повноваження у сфері охорони здоров'я в умовах конфлікту інтересів, у кожному випадку слід враховувати конкретні обставини, відносини і зв'язки особи, обсяг її службових повноважень під час прийняття того чи іншого управлінського рішення. Виокремлено наступні рівні врегулювання приватного інтересу як складової конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я: (1) законодавчий, (2) підзаконний.

Розглянуто проблеми й особливості застосування адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, з'ясовано диспозицію ст. 172-7 КУпАП, розкрито види адміністративних стягнень.

Підтримано науковий підхід, що конфлікт інтересів є своєрідним чинником, здатним породжувати корупційну поведінку, зокрема, особи, яка має державно-владні повноваження у сфері охорони здоров'я; створює передумови для зловживань відповідних суб'єктів при ухваленні ними рішень або вчиненні діянь. Розкрито статистичні дані відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172-7 КУпАП України) у 2019 та 2020 роках у порівняльному аспекті.

Визначено ознаки порушень вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я такі як: (1) суспільної шкідливості (небезпеки); (2) протиправності; (3) винності; (4) адміністративної караності та запропоновано віднести їх до публічних правопорушень; виокремлено склад вказаного адміністративного правопорушення, здійснено його характеристику. Виокремлено підстави сукупності юридичних фактів, які потрібні для встановлення наявності факту прийняття рішення, вчинення чи невчинення дії в умовах реального конфлікту інтересів і розмежування реального та потенційного конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я.

У третьому розділі «Перспективи удосконалення адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» розглянуто напрямки такого удосконалення із використанням позитивного зарубіжного досвіду, аргументовано можливість й доцільність його використання в Україні. Здійснено аналіз медичних кодексів, в яких передбачено принципи і стандарти медичної діяльності, які є передумовою запобігання конфлікту інтересів. Проведено аналіз основних міжнародних документів, що визначають превентивні механізми запобігання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я.

Слушним є пропозиції Мирошнікової А.Є. щодо напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, а саме: (1) закріплення поняття «конфлікт інтересів» у спеціальному законодавстві (досвід Франції, Канади), а також доповнення розділу X Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» новою статтею 78-2 «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів», формами повідомлення про конфлікт інтересів (усна, письмова та електронна, з чітким переліком підстав застосування письмової форми повідомлення); (2) виокремлення серед видів конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я потенційного, реального, передбаченого у Законі України

«Про запобігання корупції», «уявного конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» (рекомендації ОЕСР, досвід Канади та ін.); (3) узагальнення моделей (а) «Єдиного реєстру повідомлень про конфлікт інтересів у сфері охорони здоров'я», адміністрування якого здійснювалось би НАЗК (досвід Республіки Молдови), а також (б) автоматизованого виявлення ризиків конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я (досвід Румунії); (4) прийняття проекту постанови КМ України «Порядок організації заходів із запобігання та врегулювання конфлікту інтересів в органах МОЗ України»; (5) обов'язкове залучення представників громадськості для запобігання і урегулювання конфлікту інтересів у цій сфері; (б) передбачення адміністративної відповідальності керівників закладів, установ, що належать до сфери управління МОЗ України, за невжиття ними заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів у підлеглих.

Оформлення дослідження відповідає встановленим вимогам. Робота виконана грамотною українською мовою.

Наукове та практичне значення представленої дисертації полягає у тому, що результати роботи можуть бути використані у: *науково-дослідницькій діяльності* – для більш активного розвитку науки адміністративного права як підґрунтя для подальшого наукового вирішення проблем запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я; *правотворчості* – при реформуванні адміністративного законодавства, зокрема, при підготовці змін чи доповнень до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», інших законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів у цій сфері; *правозастосуванні* – із метою вдосконалення правоохоронними й іншими органами державної влади практики застосування відповідного законодавства під час запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я (акт про впровадження у практичну діяльність Комунального некомерційного підприємства «Міська клінічна лікарня № 4» Дніпровської міської ради (м. Дніпро) від 05 вересня 2023 року);

освітньому процесі – під час підготовки відповідних розділів підручників, навчальних посібників, текстів лекцій і методичних рекомендацій з навчальних курсів «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Медичне право», «Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення», «Запобігання корупції в публічній сфері», «Кваліфікація адміністративних правопорушень» у процесі їх викладання, а також при розробленні нових навчальних програм спецкурсів та навчальних дисциплін в Національному юридичному університету імені Ярослава Мудрого (акт про впровадження у навчальний процес та науково-дослідну діяльність у Національному юридичного університету імені Ярослава Мудрого від 04 вересня 2023 року); *правовиховній діяльності* – для підвищення рівня правової культури населення, професіоналізму співробітників правоохоронних органів, органів державної влади у сфері охорони здоров'я, їх посадових і службових осіб.

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях здобувача.

Основні положення й результати дисертації викладено в дев'яти наукових працях, з яких п'ять наукових статей, із них три опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, дві – у зарубіжних наукових виданнях, у тому числі одна наукова стаття (у співавторстві) оприлюднена у виданні, яке індексується в наукометричних базах як Scopus, так і Web of Science, а також у тезах чотирьох доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Дотримання академічної доброчесності. Фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у дисертації та/або наукових публікаціях здобувачки офіційним опонентом не виявлено.

Зауваження щодо форми та змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи проведену наукову роботу, необхідно зазначити, що дисертаційне дослідження містить низку положень, які відображають спірні теоретичні позиції або суб'єктивне сприйняття їх здобувачкою, що спонукає до дискусії з їх приводу, а саме:

1. Авторка в дисертації аналізує ситуацію, коли особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, працює лікарем у лікарні за сумісництвом, в контексті чи має місце в цьому випадку порушення встановленої п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції» (с. 108), а також розглядає як «типовий» варіант ситуацію щодо можливості займатися медичною практикою на підставі ліцензії в умовах конфлікту інтересів щодо вимог Закону України «Про запобігання корупції» (с. 109). Однак, під час розгляду вищенаведених проблемних питань потребує додаткової аргументації позиція здобувачки щодо доцільності вказаної дозвільної норми у Законі України «Про запобігання корупції» з питань можливості такого сумісництва, приміром, головного лікаря у своїй лікарні на посаді лікаря, здійснення заходів контролю за його діяльністю та ін.

2. Здійснюючи аналіз судової практики та вказавши на правильний висновок щодо неоднозначності прийняття судових рішень із питань адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, окрім ст. 172-7 КУпАП піддано аналізу ст. 9 КУпАП, ст. 24 КУпАП, ст. 38 КУпАП. Однак, під час розгляду підстав та проблемних питань адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, на більшу увагу дисертантки заслуговує вирішення проблеми умисного затягування особою, щодо якої складено адміністративний протокол за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я, і участь якої під час розгляду справи судом є обов'язковою, визначених ст. 277 КУпАП строків розгляду справи.

3. У підрозділі 3.2. «Напрямки вдосконалення адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» авторка правильно вказує на потребу доповнень та внесень змін до КУпАП, в контексті введення адміністративної відповідальності керівників

закладів охорони здоров'я за невжиття ними заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів у підлеглих (с. 149). На таку невирішену проблему запобігання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я здобувачка також вказує й у вступі до дисертаційного дослідження. Однак виникає питання, яким чином реалізувати таку пропозицію у чинному КУпАП (у окремій статті чи як доповнення до вже існуючої статті КУпАП), які адміністративні стягнення доцільно передбачити у даному випадку?

4. Позитивним нововведенням є пропозиція авторки щодо впровадження автоматизованого виявлення ризиків конфлікту інтересів у діяльності посадових осіб, які належать до юридичних осіб публічного права сфери охорони здоров'я, адміністрування якої здійснювало б НАЗК та пропозицій щодо створення «Єдиного реєстру повідомлень про конфлікт інтересів у сфері охорони здоров'я», адміністрування якого здобувачка пропонує покласти на НАЗК (підрозділ дисертації 3.2). Однак виникає питання, які проекти нормативно-правових актів потрібно розробити для практичної реалізація таких пропозицій, а також які фінансові витрати держави для цього потрібні? І чи доцільно такі нововведення впроваджувати, зокрема, в умовах воєнного стану в Україні?

Разом із тим, висловлені зауваження насамперед характеризують складність проблеми, що досліджується, та не впливають на загальну позитивну оцінку представленого дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Мирошнікової А.Є. на тему «Адміністративно-правове забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують науково-практичні завдання з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері охорони здоров'я в межах його адміністративно-правового забезпечення. Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності та вимогам до його оформлення, які висуваються у Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а дисертантка – Мирошнікова Анастасія Євгеніївна – заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри загальноправових дисциплін

Національної академії

Служби безпеки України

Андрій БЛАГОДАРНИЙ

підпис А. Благодарного
Проректор з наукової роботи
НА СБУ
п/к

Ю. Благодарний

